

ÎNTRE DATORIE ȘI VREMURI – CÂTEVA NOTE PRIVIND BIOGRAFIA LUI VINTILĂ I. BRĂȚIANU

REMUS PETRE CÎRSTEA*

Nevoile statului român contemporan, național și unitar visat sau asigurarea specializării, stabilității și a responsabilității inițiativei private și publice față de interesele naționale, economice și culturale, sanitare sau militare sunt „ambițiile” lui Vintilă I. Brătianu¹, izvoarele patriotismului său și proiectul pentru care el se pregătește și este îndrumat să îl elaboreze². După această perioadă, inginerul cel mai mic al familiei Brătianu va putea spune că are cel mai bogat Curriculum Vitae. Rolul său este mai apropiat de acela al unui evaluator specializat și demn de încredere, decât de acela pe care îl au majoritatea tinerilor care își caută drumul prin viața profesională. Realitatea îl prezenta pe Vintilă I. Brătianu, acum un tânăr trecut de vârsta de 25 de ani, ca pe „un om puțin expansiv, punctual, intransigent cu jumătățile de măsuri, precis în întrebări și răspunsuri, cerând să fie tratat cu aceeași măsură, evitând orice relațiuni cu oamenii dubioși”³.

După inaugurarea podului peste Dunăre (1895), Vintilă I. Brătianu, inginerul șef de la Cernavodă, continuă să lucreze poduri și căi ferate peste râurile Argeș și Siret, poduri folosite și astăzi. Fotografiiile acestor lucrări de artă inginerească realizate de Vintilă I. Brătianu se păstrează și astăzi în Biblioteca Centrului de Cultură „Brătianu”. Calitățile sale mari date de pregătirea sa profesională a lui Vintilă Brătianu nu erau încă folosite și în viața politică.

În perioada cuprinsă între 1897 și 1899, Vintilă I. Brătianu este numit directorul general al Regiei Monopolului Statului (R. M. S.).

Aici pune la punct și propune un sistem de distribuție a produselor R. M. S. atât prin agenți rurali, cât și prin Poșta Română. Sistemul a funcționat până în anii celui de-al doilea război mondial și a produs triplarea, în 1916, a numărului de scrisori și a cadenței de ridicare a corespondenței poștale în mediul rural și acumulare de venituri necesare dezvoltării serviciilor Poștei Române. Gestionarea resurselor de sare, a căilor

* Muzeul Județean Argeș, Pitești.

¹ Vintilă I. Brătianu se naște în București, într-o casă închiriată de părinții săi, Caliochia (1842-1920) și Ion C. Brătianu (1821-1891), pe Calea Dorobanți, nr. 3, în ziua de 16 noiembrie a anului 1867.

² Vintilă I. Brătianu, *Nevoile statului modern și Constituția României Mari*, în *Constituția din 1923 în dezbaterile contemporanilor* (redactor Aurelian Stroe), Editura Humanitas, București, p. 45-73.

³ Scarlat Panaitescu, *Vintilă Brătianu în cariera sa științifică și politică, Așezământul Cultural „Ion C. Brătianu”, Viața și opera lui Vintilă I. C. Brătianu, văzute de prietenii și colaboratorii săi*, Imprimeriile „Independența”, București, 1936, nr. XXXII, p. 584.

de navigație și a produselor Regiei a cunoscut inovații păstrate, în general, în uz și după plecarea lui din post și al căror succes îl va mobiliza. De acum înainte, va căuta mult mai mult să își probeze viabilitatea propriei concepții economice, financiare și politice care va fi așezată în viitor sub sintagma „Prin noi înșine!”.

În anul 1900, Vintilă I. Brătianu este director al revistei „L'Independence Roumaine” și, în 1902, conduce, tot ca director, oficiul liberal „Voința Națională”. Grigore Tăușan⁴, ziarist la „Viitorul”, îl evocă pe omul de presă Vintilă I. Brătianu: „În afară de articolele de fond, Vintilă Brătianu era pentru noi, de la ziar, o comoară de informații. Venea cu ele răvășite prin buzunarele sale încărcate cu hârtii și-și îndeplinea această funcțiune de „reporter” cu o conștiinciozitate și cu o pasiune, care ne arăta că acest eminent om de stat era, prin înnăscută și firească înclinare, un gazetar, pe care numai condițiile sociale l-au împiedecat de a fi „profesionist”. De altfel, lectura lui Vintilă Brătianu nu era unilaterală, precum o socoteau cei ce nu vedeau în el decât pe omul de cifre reci și pe economistul de profesie, îmi reamintesc cu duioșie de epitetul ce mi-l pusese, cu o blândă ironie de care nu mă puteam supăra, eram „La Bruyere”, și cum contribuția mea la gazetă era mai mult culturală, îi plăcea să lege mica activitate de un nume mare cultural, pentru că Vintilă Brătianu era un spirit familiarizat cu figurile mari ale literaturii universale și cu numele și opera lor era prieten. Vintilă Brătianu era un pasionat lector de istorie românească - prin moștenire de la tatăl său - și foiletoanele de la „Viitorul” semnate „De la Cungra”, dovedesc puterea intuiției sintetice ce o avea în istoria țării, pe care o asimila însoțită de epifenomenul pasionatului patriot”.

Cel de-al treilea băiat al cunoscutei familii de oameni politici liberali, Vintilă I. Brătianu este remarcat în viața publică a administrației românești, încă din perioada 1901-1903, fiind ales deputat de Argeș și înalt demnitar în Ministerul Finanțelor.

Bugetul Statului pentru exercițiul financiar 1901-1902, întocmit de inginerul Vintilă I. Brătianu, Secretar general al Ministerului Finanțelor, este recunoscut ca fiind „cel mai real buget din câte avusese România până atunci”⁵.

Deși este ales deputat în 1903 de organizația argeșeană a Partidului Național Liberal, își va dedica viața carierei de specialist în economie și în organizarea structurilor economice industriale și agrare, atât în mediu urban, cât și în mediul rural și doar iminența întrării Regatului României de partea Antantei în timpul primului război mondial îl va determina să accepte demnitatea de ministru. Urmare a acestei experiențe este Legea pentru desființarea accizelor și înființarea Fondului Comunal, propusă în anul 1903. Această lege a ridicat vămile interioare dintre comune și, prin urmare, a eliminat ultimul element din sistemul fiscal de tip feudal.

În perioada 1907 și 1910, Vintilă I. Brătianu este ales primar general al capitalei. Bucureștii sunt în timpul său șantierul viitorului „mic Paris”. Se trasează marile bulevarde circulare, se modernizează alimentarea cu apă și începe administrarea acestui serviciu de o societate a comunei urbane a capitalei. „Românizarea” se va întâmpla și în cazul serviciului de transport urban realizat prin tramvaie. Capitalul va fi preponderent românesc și unele din beneficiile societății înființate se întorceau în

⁴ Grigore Tăușan, *Vintilă Brătianu la redacția „Viitorului”*, în *Viața și opera...*, p. 479.

⁵ Sesiunea extraordinară a Adunării Deputaților, ședința din 11 iunie 1901, *Documentele Adunării Deputaților*, nr. 3, 1901, p. 56.

visteria primăriei. Acum se generalizează ridicarea gunoiului pe bază de abonament și chiar se inițiază contorizarea consumului de apă și iluminarea generală a capitalei. Planurile întocmite în perioada în care Vintilă I. Brătianu era primar general al capitalei ar fi trebuit să fie puse în operă până în anul 1916. Deciziile primăriei Bucureștilor pentru înființarea de cartiere cu locuințe ieftine și tratativele pentru instituirea de credite în favoarea celor care doresc să le construiască și să fie proprietari sunt semnate de Vintilă I. Brătianu. Tactul său și măsurile administrative și economice luate au ferit capitala de unde de șoc social produse de răscăla din anul 1907.

Banca Românească, instituție financiară privată fondată în anul 1911 și alimentată de fonduri și interese liberale până în anul 1947, îl va avea pe Vintilă I. Brătianu ca administrator delegat în perioada cuprinsă între 1911 și 1921.

Doar schimbările majore politice și datoriile „prescrise” lui de conștiința sa și de conducerea P. N. L., după moartea fulgerătoare a fratelui său Ionel (1927), l-au determinat să renunțe la orice funcție în cadrul acestei instituții financiare.

Cercul de studii al Partidului Național Liberal este deschis în anul 1911 din inițiativa lui Vintilă I. Brătianu⁶. În cazul acestei activități a lui Vintilă I. Brătianu se știe sigur că directivele generale au fost stabilite împreună cu Ionel Brătianu și cu Ion G. Duca. Cercul de studii era un organ de propagandă, un mijloc de studiere și de popularizare a problemelor care erau la ordinea zilei, care interesau cu siguranță pe toți cetățenii, membri sau opozanți ai P. N. L.

Pentru prima oară un partid politic din Regatul României își propune să coordoneze activitatea de cercetare și de valorificare a informațiilor sociale și economice, politice și culturale ale unor specialiști, tehnicieni și ale tinerilor membri sau simpatizanți ai P. N. L. și să o transforme într-o contribuție documentată în rezolvarea problemelor de organizare politică și să ajute astfel la înfăptuirea programelor de guvernare. În situația politică de atunci, acțiunea partidelor se rezuma mai mult în lupte demonstrative, în parlament sau în afară de parlament, și mai puțin în cercetarea amănunțită a programelor de guvern. Metodele de guvernare erau mult mai simpliste și proiectele de legi erau în mare parte întocmite de birourile departamentelor. Inovația lui Vintilă Brătianu și a colaboratorilor săi a fost întâmpinată cu însuflețire în rândurile acelor cari înțelegeau nevoia de a studia problemele de guvern din ce în ce mai complexe. Vintilă Brătianu a condus și a animat acest nou organism cu stăruință și via dorință de a lumina opinia publică și a o prepara pentru primirea reformelor sociale, politice și economice care se prevedeau. Primele chestiuni, discutate în Cercul de studii al P. N. L., au fost cele privitoare la reforma electorală, la expropriere și împroprietărirea țăranilor.

Experiența de ofițer de artilerie și de Stat Major pe lângă Corpul II Armată în cel de-al doilea război balcanic, petrecută în manevrele din țară și din Bulgaria (1913), îi vor oferi lui Vintilă I. Brătianu posibilitatea să evalueze resursele umane și materiale ale armatei române, atât pe timp de pace, cât și pe timp de război.

Aceste observații vor fi deosebit de valoroase atunci când va trebui să gândească și să realizeze organizarea armatei române în timpul războiului pentru întregire (1916-1918) în calitate de ministru de război și, mai apoi, de ministru al

⁶ C. D. Dimitriu, *Vintilă Brătianu - întemeietorul Cercului de studii al Partidului Național-Liberal*, în *Viața și opera...*, p. 207.

materialelor de război.

Nașterea singurului său fiu, Vintilă⁷, în ziua de 26 octombrie a anului 1914, înseninează viața lui Vintilă I. Brătianu. Soția sa Lia Anastasie Stolojan⁸ și tânărul Vintilică vor rămâne în teritoriul ocupat de Puterile Centrale și autoritățile inamice îi vor interna la mănăstirea Pasărea, timp de șase luni, de la începutul lunii decembrie a anului 1916⁹.

În luna iulie a anului 1915, Vintilă I. Brătianu, în colaborare cu serviciul de intențență al Corpului IV Armată experimentează producerea pe scară largă a legumelor deshidratate pentru nevoile alimentare ale armatei române. În trei luni de zile procedeul a fost generalizat în unitățile și serviciile armatei. Cantitatea disponibilă era - de circa 150 vagoane zarzavat uscat, egale cu 1500 vagoane în stare verde, și suficientă pentru un an trupelor, dacă li s-ar da de 2 ori pe săptămână. Prin consumarea acestui zarzavat, pe lângă variația mâncării, se economisea și stocul redus de vite rămase în Moldova în 1917¹⁰.

Ziua de 15 august 1916 îl găsește pe Vintilă I. Brătianu mobilizat în postul de ministru de Război. Este momentul în care acceptă o funcție de ministru pentru că „războiul l-a chemat”¹¹. Va rămâne astfel sub drapel până în data de 28 ianuarie 1918.

Pe teritoriul românesc al Moldovei, redus în a doua jumătatea a anului 1917 la 125.000 de km², Vintilă I. Brătianu, ministrul de război, reușește victoria sa: o armată română refăcută, cu efective operative de 460.000 de ostași, pregătită moral, tactic și material pentru un război modern defensiv și ofensiv. Victoria categorică de la Mărăști și rezistența activă prelungită de la Mărăști și Oituz confirmă și justifică eforturile de organizare făcute în folosul întăririi capacității combative a unităților militare și pentru păstrarea ordinii interne și a moralului populației românești rămase în teritoriul național neocupat.

Aceste eforturi sunt notate elogios și de Albert Thomas, ministru francez al materialului de război¹². Pentru aceste rezultate, ministrul de război Vintilă Brătianu a trebuit să negocieze abil cu autoritățile militare și politice rusești din România și din Rusia pentru limitarea planurilor de sabotare a transporturilor de provizii. Vintilă Brătianu a putut câștiga buna voință tuturor organelor ruse de a ne preda, în ajunul ofensivei noastre din primăvara anului 1917, peste 10.000 vagoane cereale din depozitele ruse aflate pe liniile de aprovizionare din Basarabia. Alături cu personalități din corpul ofițerilor și al inginerilor, ministru Vintilă I. Brătianu a organizat stația de

⁷ Vintilă V. Brătianu (București, 1914 - București, 1.6.1994), inginer petrolist (Politehnica din Zurich), pilot de vânătoare rezervist, voluntar în campania de Răsărit (decorat cu „Virtutea Aeronautică”, 1941 - 4 victorii aeriene omologate), face o parte din prima formulă a Comitetului Național Român din exil în 1950 și, după moartea Generalului Nicolae Rădescu (16.5.1953, New York), este ales în conducerea Ligii Românilor Liberi. Între 1960 - 1980 a lucrat la o societatea petrolieră americană (vezi Mihai Pelin, *Opisul emigrației politice. Destine în 1222 de fișe alcătuite pe baza dosarelor din Arhivele Securității*, Editura Campania, București, 2002, p. 50).

⁸ Anastasie Stolojan (1835-1901), om politic liberal, deputat în 1868, ministru în guvernele Ion C. Brătianu (Justiție, Agricultură, Industrie, Comerț și Domenii).

⁹ Sabina Cantacuzino, *Amintiri din viața familiei Brătianu*, București, 1934, p. XIII.

¹⁰ Intendant general S. Leonte, *Însemnările unui colaborator. În Viața și opera...*, p. 202.

¹¹ Eugen Stănescu, Iulia Stănescu, Gavril Preda, *Liberalii. O istorie în date, documente și personalități, 1875-1947*. Editura MECTIS, Ploiești, 1999, p. 232.

¹² Intendant general S. Leonte, *op. cit.*, p. 210.

traj de la Iași - Socola, ca trenurile militare să poată fi expediate direct către zonele de operații.

Forumul Păcii de la Paris (1919-1920) a confirmat actele diplomatice din 1914-1916, faptele de arme și actele de drept public din martie, noiembrie și decembrie 1918¹³ prin care s-a urmărit și realizat unitatea națională statală. Pentru inginerul și economistul Vintilă I. Brătianu începe realizarea planurilor și a structurilor economice și politico-administrative necesare refacerii țării mai ales cu ajutorul românilor și al capitalului acestora. Trăia deja într-o Românie Mare, o etnosinteză geopolitică confirmată oficial la nivel mondial și înzestrată cu un potențial economic capabil de o dezvoltare de sine stătătoare¹⁴. Reperele economice și politice ale acestor ani sunt caracterizate prin refacerea și accelerarea dezvoltării țării.

Vintilă I. Brătianu are în față și se va implica în realizarea tuturor priorităților acestei perioade care va fi numită decada brătienistă¹⁵. În linii generale, refacerea economiei românești postbelice se încheie până în anul 1924¹⁶. Vintilă I. Brătianu considera că economia românească trebuie să se dezvolte „Prin noi înșine!”. Rolul, gradul de colaborare cu regimul capitalurilor străine sunt reglementate doctrinar prin acest program politic ale cărui principii vor fi afirmate public în perioada 1918-1921 și vor fi puse în aplicare între 1922 și 1926¹⁷.

Ministru de Finanțe în perioada 1922 - 1927¹⁸, Vintilă I. Brătianu va considera că este necesar ca statul să acționeze și cetățenii săi să fie încurajați să facă import tehnologic, iar capitalul străin să vină prin împrumuturi de stat și private care să nu știrbească suveranitatea României. Capitalul românesc se cuvenea să participe cât mai mult la dezvoltarea economiei românești și să fie ajutat cât mai mult de intervenția statului în relațiile cu organisme financiare externe¹⁹. La 1922, când a venit în fruntea Ministerului de Finanțe, finanțele publice se găseau într-un adevărat haos: buget nu exista, veniturile statului erau secate, cheltuielile erau dezordonate, cuponul datoriei neplătit de ani de zile, bonuri de tezaur pentru un total de 1.100.000.000 franci aur, ce fuseseră emise și plasate fără nici un control se găseau protestate în țări străine, vasele românești erau sechestrate din acest motiv în porturile din străinătate, într-un cuvânt, cel mai mare discredit plana asupra Statului român. Vintilă Brătianu a fost chemat să restaureze finanțele avariate ale statului Român.

Poseda o vastă experiență atât în finanțele publice, cât și în finanțele private. Vedea legătura strânsă ce exista între finanța publică și cea privată și avea o concepție de ansamblu asupra organizării financiare, cât și asupra posibilităților de dezvoltare a economiei naționale.

Din toate acestea rezultă că, cu toată marea sa autoritate, el a avut de învins destul de mari greutăți în îndeplinirea însărcinării sale de ministru al Finanțelor și totuși

¹³ Valeriu Florin Dobrinescu, Doru Tompea, *România la Conferințele de Pace (Paris: 1918-1920, 1946-1947)*, Editura Neuron, Focșani, 1996, p. 28.

¹⁴ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 93.

¹⁵ Ioan Scurtu, *Rolul politic al Brătienilor în istoria României*, în „Dosarele Istoriei”, nr. 1 (53), 2001, p. 15.

¹⁶ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 93.

¹⁷ *Ibidem*, p. 95.

¹⁸ Vintilă I. Brătianu, ministru de Finanțe, (19.1.1922-29.3.1926 și 22.6.1927-24.11.1927).

¹⁹ Ion Agrigoroaiei, Ioan Scurtu, *Concepții și idei privind evoluția României*, în *Istoria României, Partea I. Cap. II, Teritoriul, populația, starea de spirit*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 43.

a putut realiza în anii 1922-1926:

„1. Plata la zi a tuturor furnizorilor Statului și a tuturor serviciilor prestate în interior;

2. Aranjarea tuturor datoriilor flotante externe reprezentate și nereprezentate prin bonuri de tezaur liberate în diferite monezi străine, care au avut ca rezultat nu numai o însemnată economie bugetară, dar și reînvierea creditului pe marile piețe financiare din Occident ;

3. Crearea fondului pentru lichidarea datoriei Statului la Banca Națională prin plăți prevăzute în bugetul Statului care depășeau 1.500.000.000 lei anual, cu scopul ca aceste sume vărsate Institutului de emisiune în diminuarea datoriei Statului, să meargă în alimentarea comerțului și industriei pe calea rescontului. Prin aceste măsuri luate, el urmărea ca rezultat final stabilizarea valutei naționale, fără care el își dădea bine seama că nestabilitatea leului nu se putea traduce decât prin pierderi inapreciabile pentru economia națională a țării.

4. Augmentarea salariilor tuturor funcționarilor Statului, provocată de continua și excesiva scumpire a vieții de la lei 2.495.000.000, cât erau în anul 1921-1922, la lei 12.130.000.000, la începutul anului 1926, iar în afară de aceste cheltuieli, bugetele anilor 1922-1923 inclusiv anul 1925, au lăsat un excedent total de lei 18.624.000.000.

Acest excedent a fost repartizat, urmărind el personal ideea utilizării și productivității, cheltuieli, astfel :

-7.600.000.000 lei pentru înzestrarea căilor ferate (normalizare de linii în Basarabia, cumpărări de locomotive, tendere, material rulant C. F.;

- 720.000.000- clădiri școlare;

-1.950.000.000 lei, plata furnizorilor din țară și străinătate din exerciții închise în scopul menținerii creditului țării, atât afară, cât și în interior;

- 330.000.000 lei, pentru poduri și șosele;

- 3.050.000.000 lei, pentru apărarea națională, armament, avioane și înzestrarea marinei militare;

- 550.000.000 lei, pentru despăgubirea în parte a daunelor de război;

- 4.380.000.000 lei, sporul de scumpete acordat funcționarilor Statului și C. F. R.²⁰.

Celor 63 de acte normative care au fost emise între anii 1918-1921 și care au contribuit la dezvoltarea industriei românești, li se adaugă și cele propuse în decada brătienistă, majoritatea fiind exprimate public pentru prima oară prin vocea lui Vintilă I. Brătianu. Legea privind comercializarea întreprinderilor economice ale statului (6.6.1924), Legea regimului apelor (23.6.1924), Legea Energiei (1.7.1924), Legea Minelor (4.7.1924), Legea pentru reglementarea repaosului duminical și a sărbătorilor legale (1925), Legea pădurilor comunale (1925).

Inițiativa echipei sale de la ministerul de Finanțe va putea fi întâlnită și în textul legilor pentru unificare și apărarea organismului de stat²¹: Legea pentru dezvoltarea învățământului (1924), Legea pentru reprimarea infracțiunilor publice (Legea Mârzescu – 1924) și Legea pentru unificare administrativă (iulie 1925).

Legea care are cea mai mare însemnatate în plan național este aceea a reformei

²⁰ *Viața și opera ...*, p. 441.

²¹ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 156.

agraru. Sunt împruprietăriți 1,4 milioane de țărani cu 6 milioane de hectare. Aplicarea legii se va încheia în anul 1926. Cea mai importantă reformă agrară din Răsăritul Europei va da pământ doar la 84% din țărani români. Legea pădurilor comunale din 1925 va reduce mai mult pe hârtie din proporția de 34% din terenuri rămase în marea proprietate, multe din proprietăți devenind suport funciar pentru ferme model. Obștile sâtești vor dobândi multe din islazurile și pădurile strămoșești²².

Din punct de vedere financiar, Vintilă I. Brătianu va socoti bugete de stat excedentare între 1924 și 1929, cu excepția celui din 1928, iar veniturile statului vor fi în creștere în această perioadă. Chiar dacă excedentele balanței comerciale au însumat, între anii 1923 și 1928, circa 7 160 000 lei, anuitățile datoriei publice externe s-au ridicat la 18 298 000 lei. Relațiile comerciale ale României erau subordonate cerințelor echilibrării balanței de plăți pentru achitarea anuităților datoriei publice externe a țării²³.

O parte însemnată din datoria publică externă fusese acumulată de guvernul de la București, în perioada 1916-1919, sub forma împrumuturilor pe termen lung și de bonuri de tezaur, în valută străină, față de care moneda românească se prezenta într-o continuă scadență. Anglia și Franța dețineau, de altfel, peste 40 % din totalul datoriei publice externe a României.

Vintilă Brătianu a efectuat la jumătatea lunii iunie a anului 1923 o vizită la Londra. Obiectivele vizitei derivau din dorința realizării unei compatibilități dintre hotărârea și necesitatea de a folosi orice sprijin financiar extern pentru consolidarea economică a României fără a înstrăina bogățiile țării, respectiv, posibilitatea de câștig a burgheziei liberale pe care o reprezenta. Ministrul român de finanțe invita capitalurile străine, respectiv engleze, să colaboreze la „consolidarea economică și politică a țării“, dar în „cadrul politicii românești“, iar nu statul să între în cadrul ofertelor de care este vorba (s. n.)²⁴.

România a acționat cu multă atenție în problema reparațiilor de război, chestiune cu importante consecințe pentru viața internațională. Era evident acest lucru, deoarece drepturile României la reparații depășeau cu mult ceea ce ea datora Angliei, Franței, Statelor Unite, Italiei etc. Pretențiile sale legitime se ridicau, după unele calcule, cele mai optimiste, la peste 31 miliarde de lei aur, în vreme ce întreaga datorie flotantă externă reprezenta, la 1 martie 1921, 2 876 milioane lei aur²⁵.

Omul de cultură Sterie Diamandi (1897-1981) îi face unul dintre cele mai reușite portrete în cartea sa *Galeria oamenilor politici* (1935): „Prin temperament, studii și ocupații, avea mentalitatea specialistului cu perspectiva limitată și deprinderea muncii migăloase. Fire dreaptă și naivă, era lipsit de abilitați și diplomație, nepriceput în cunoașterea oamenilor și în mărirea lor. (...) (după 4 iunie 1928 n. n.) Vintilă, omul drept și îndărătnic, nu se pricepe să ocolească primejdia. Cu tenacitatea caracteristică originii răzeșești a familiei Brătianu, el continuă să se mențină cu încăpăținare pe linia trasată de fratele său Ionel,... Vintilă Brătianu n-a avut tactul

²² *Ibidem.*, p. 157.

²³ Ilie Puia, *Relațiile economice ale României în perioada interbelică*, București, 1982, p. 235.

²⁴ I. Ciupercă, *Marile Puteri și țările Europei centrale și de sud est după primul război mondial. Probleme economice*, în „AȘUL“, XXVI, 1980, p. 115.

²⁵ M. Maievski, *Contribuții la istoria finanțelor publice ale României între cele două războaie mondiale*, București, 1957, p. 160.

politic al lui Iuliu Maniu să lase partidului răspunderea atitudinii oportuniste, iar el să se mențină dârș pe tărâmul convingerilor²⁶.

Chiar și în această perioadă de maturitate, Vintilă I. Brătianu a recunoscut că nu este original și că a transpus, în plan economic și financiar, concepțiile lui Tudor Vladimirescu, Gheorghe Lazăr, Mihail Kogălniceanu²⁷. În același articol-studiu, Vintilă I. Brătianu justifică clar și originile intransigenței sale în politică și ale sintagmei legate permanent de numele său, încă din anul 1905: „Prin noi înșine“. Cităm: „După războiul neatârării, după Plevna, „prin noi înșine“ era pentru Neamul întreg, dezrobbit și liber, credința că de aci înainte această dezrobire completă nu va putea fi îndeplinită decât prin acțiunea Statului român de sine stătător, care devenea păstrătorul acestei taine. Dar astăzi când suntem în România mare și nouă, nu mai poate fi pusă între Români liberi, de sine stătători și în deosebi între partidele românești cu năzuințe de a îndruma și conduce, întrebarea dacă trebuie să ne dezvoltăm de aci înainte „prin noi înșine“. O atare discuție ar fi azi sau un semn de decădere a luptelor noastre politice sau de inconștiență a unor partide politice, sau de amestec din afară ca negând un drept și o putință a noastră să folosească ei propășirea unei țări bogate pentru Neamul ce a apărut-o, o locuiește și o poate mai bine munci și rodi“.

Uzura dată de perioada cât a fost la putere și decesele, cel al regelui Ferdinand I și acela al lui Ion I. C. Brătianu, angajarea anti-carlistă de la 4 iunie 1928 și „ruptura“ Gheorghe I. Brătianu, campania antiliberală pornită de Partidul național Țărănesc în Transilvania și chiar probleme legate de relațiile între membrii tineri și bătrâni din conducerea P. N. L. se adaugă scadenței defavorabile din cadrul relațiilor dintre Vintilă I. Brătianu, pe de-o parte, Lia și fiul lor Vintilă, de cealaltă parte. Din 1927 nu mai fusese la Mihăiești și dorea ca momentele Crăciunului din anul 1930 să îi ofere posibilitatea unei împăcări de dragul familiei sale. Sabina Cantacuzino, sora sa îl vedea astfel: „Ființa cea mai puțin egoistă din câte am cunoscut, era în stare să facă orice pentru alții, dar nu cerea nimic pentru el. (...) Era un nobil caracter, câteodată sever, dar totdeauna mai sever cu sine și cu cei ce-i iubea. Se putea măsura prin exigențele ce avea gradul dragostei și aprecierea ce-ți acorda. Pe ai lui i-ar fi dorit perfecți, ideali.

...Ultimele zile fură amărâte de moarte lui Ionel, căruia îi dădea un concurs zilnic neprecupețit, de sarcina prea grea căzută per neașteptate asupra lui în așa de tragic fel, de răspunderea neîmpărțită din acele ore decisive și, mai ales, de slăbiciunea celor care ar fi trebuit să-l ajute²⁸.

Stingerea lui Vintilă I. Brătianu în sania înțepenită de iarna Mihăieștilor anului 1930 a dat la iveală contemporanilor pe „modestul titan al gospodăriei românești, ctitorul necontestat al economiei noastre moderne și unul din cei patru executori testamentari ai generației de la 1848“²⁹. Viața lui Vintilă I. Brătianu este o clipă necesară dar puțin cunoscută din soarta neamului românesc aflat pe drumul îndeplinirii datoriilor sale față de posteritatea sa și de viitorul său.

²⁶ Sterie Diamandi, *Galeria oamenilor politici*, Editura GESA, București, 1991, p. 140-143.

²⁷ *Ce a fost, ce să fie România Mare și Nouă*, în revista „Democrația“, nr. 5, Mai 1927 (reprodus și în nr. 4 al aceleiași reviste din Aprilie 1935, cu ocazia comemorării a cinci ani de la moartea lui Vintilă I. Brătianu).

²⁸ Sabina Cantacuzino, *op. cit.*, p. 181-182.

²⁹ Nicolae Bogdan și Achile Rădulescu, *Viața eroică a lui Vintilă Brătianu*, București, 1934, p. 3.